

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ НА ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

П. Оліщук, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

<https://doi.org/10.31734/economics2018.25.144>

Постановка проблеми. На сучасному етапі в Україні стрімко розвивається ринок. З'являються нові методи торгівлі, які є менш затратними та оперативнішими, дають змогу як споживачам, так і виробникам зекономити час і кошти при купівлі того чи іншого товару. Водночас розвиваються аграрний ринок та його інфраструктура: одні елементи інфраструктури аграрного ринку зникають, а інші, краще адаптовані до сучасних економічних умов, з'являються. Розвиваються нові методи торгівлі.

Дуже часто вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники, реалізуючи свою продукцію, зіштовхуються з низкою проблем, пов'язаних зі зберіганням, транспортуванням, складуванням, пакуванням, рекламуванням, страхуванням виробленої продукції, що призводить до втрати якісних властивостей продукції, а відповідно й зменшення її ціни. Це можна пояснити наявністю неналежної інфраструктури аграрного ринку та відсутністю системності у роботі її елементів. Саме тому сьогодні, в сучасних економічних умовах, дуже важливо з'ясувати, як впливають інфраструктурні елементи один на одного та на інфраструктуру загалом у процесі реалізації сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку інфраструктури аграрного ринку тією чи іншою мірою знайшли своє відображення в працях таких науковців: А. Мороза, І. Лукінова, А. Голікова, Я. Олійника, О. Шпичака, М. Андрушка, П. Саблука, Ю. Коваленка, П. Березівського, Д. Карича, І. Охріменка, Я. Комаринського, І. Бланка та ін. Проте проблеми, що стосуються інфраструктури аграрного ринку та її елементів, взаємозв'язку аграрного ринку та його інфраструктури, виробника й споживача потребують подальшого опрацювання.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження було розкриття теоретичної суті інфраструктури аграрного ринку та її ознак, визначення впливу її складових елементів один на одного та на аграрну інфраструктуру в процесі реалізації сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх двох десятиріч у нашій державі активно відбуваються процеси формування та розвитку різних сегментів ринку товарів і послуг, що потребує створення адекватної інфраструктури. При цьому особливого значення набуває необхідність системного і багатокритеріального аналізу кожного складника такої інфраструктури для досягнення оптимальної відповідності й ефективного функціонування національної економічної системи [4, с. 5].

Поняття «інфраструктура» перейшло в економічну термінологію з військової. Військове трактування свого часу поширилося на народне господарство. Типовим, з цієї позиції, є трактування інфраструктури (від лат. *Infra* – нижче, *structura* – будівля, розміщення) як комплексу галузей господарства, що обслуговують виробництво й охоплюють: будівництво доріг, каналів, водосховищ, портів, мостів, аеродромів, складів; енергетичне господарство; транспорт; зв'язок; водозабезпечення і каналізацію; освіту, науку, тощо.

Вітчизняні науковці виокремлюють такі елементи інфраструктури товарного ринку: біржі, аукціони та ярмарки, кредитну систему та комерційні банки, емісійну систему та емісійні банки, систему регулювання зайнятості населення й центри державного і недержавного сприяння зайнятості, інформаційні технології та засоби ділової документації, податкову систему і податкову інспекцію, систему страхування комерційного господарського ризику і страхові компанії, спеціальні рекламні агентства, інформаційні центри й агентства засобів масової інформації, торговельні палати, інші громадські добровільні та державні об'єднання ділових кіл; митну систему; профспілки працівників за наймом; комерційно-виставкові комплекси; систему вищої та середньої економічної освіти; консалтингові компанії, громадські та державні фонди, різного роду бізнес-центри, призначені для стимулювання ділової активності [1, с. 29].

Дослідник О. Шканова трактує поняття інфраструктури товарного ринку так: «інфраструктура товарного ринку – це сукупність підприємств, організацій або їх структурних підрозділів, які здійснюють різні види діяльності у сфері товарного обігу» [6, с. 5]. Метою торговельної діяльності є отримання прибутку від операцій купівлі-продажу товарів і надання підприємствам різних послуг (транспортних, складських, виставкових, рекламних, посередницьких, митних тощо), які сприяють просуванню товарів від виробників до споживачів. У дефініції, як бачимо, на відміну від визначень інших авторів, на перший план виставлено не суб'єкт інфраструктури, а його діяльність та результати цієї діяльності [6, с. 5].

За Н. Поповим, інфраструктура товарного ринку – це система організацій і закладів, що забезпечують рух товарів і послуг на ринку. До її елементів дослідник відносить заготівельно-складські, постачальницько-збутові, посередницькі організації, товарні біржі, транспортні засоби, інформаційні системи та фінансові заклади, зокрема банки, інвестиційні фонди, що обслуговують рух і використання грошових засобів [5, с. 115].

Вчені А. Грищенко і В. Соболев під інфраструктурою товарного ринку розуміють систему, що становить собою сукупність елементів, які забезпечують безперерйне багаторівневе функціонування господарських взаємозв'язків, взаємодію суб'єктів ринкової економіки і регулюють рух товарно-грошових потоків [2, с. 37].

Рис. 1. Елементи інфраструктури аграрного ринку*

*Власна розробка автора.

Натомість С. Покропивний інфраструктуру ринку подає як сукупність організацій (установ), що мають різні напрями діяльності, забезпечують ефективну взаємодію товаровиробників та інших ринкових агентів, які здійснюють просування товарів зі сфери виробництва у сферу споживання [3, с. 20].

З огляду на викладені трактування можна сказати, що інфраструктура аграрного ринку – це всі взаємопов’язані елементи, що забезпечують рух сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача в чітко визначений час, місце та відповідної якості.

Перш ніж виділити основні елементи інфраструктури аграрного ринку, визначимо основні ознаки інфраструктури, які полягають у галузевій належності, цілісності та функціональному призначенні.

Звідси можна запропонувати елементи інфраструктури аграрного ринку, які взаємодіють між собою та впливають на ринок, систематизувавши їх, використовуючи при цьому функціональний підхід (рис. 1). Взаємозв’язок елементів

будь-якої системи та їхня злагоджена робота визначають ефективність її функціонування. Що ж стосується процесу реалізації сільськогосподарської продукції, то важливим його моментом є вплив взаємопов’язаних елементів один на одного та на інфраструктуру аграрного ринку загалом (рис. 2).

Як бачимо, елементи інфраструктури аграрного ринку безперервно впливають на функціонування один одного, а також на цілу інфраструктуру. Від їхньої злагодженої взаємодії залежать і виробник, і кінцевий споживач, оскільки обсяги збуту, а відповідно й виробництва, визначатимуть прибутки виробника та його імідж і позицію на ринку. Споживач у свою чергу від ефективної діяльності інфраструктури аграрного ринку отримуватиме якісний та відносно недорогий товар.

Отже, для ефективного функціонування інфраструктури аграрного ринку необхідно створити сприятливі умови для її формування та розвитку. Елементи інфраструктури аграрного ринку повинні функціонувати як єдине ціле, тільки тоді виробник і споживач отримають максимальну вигоду.

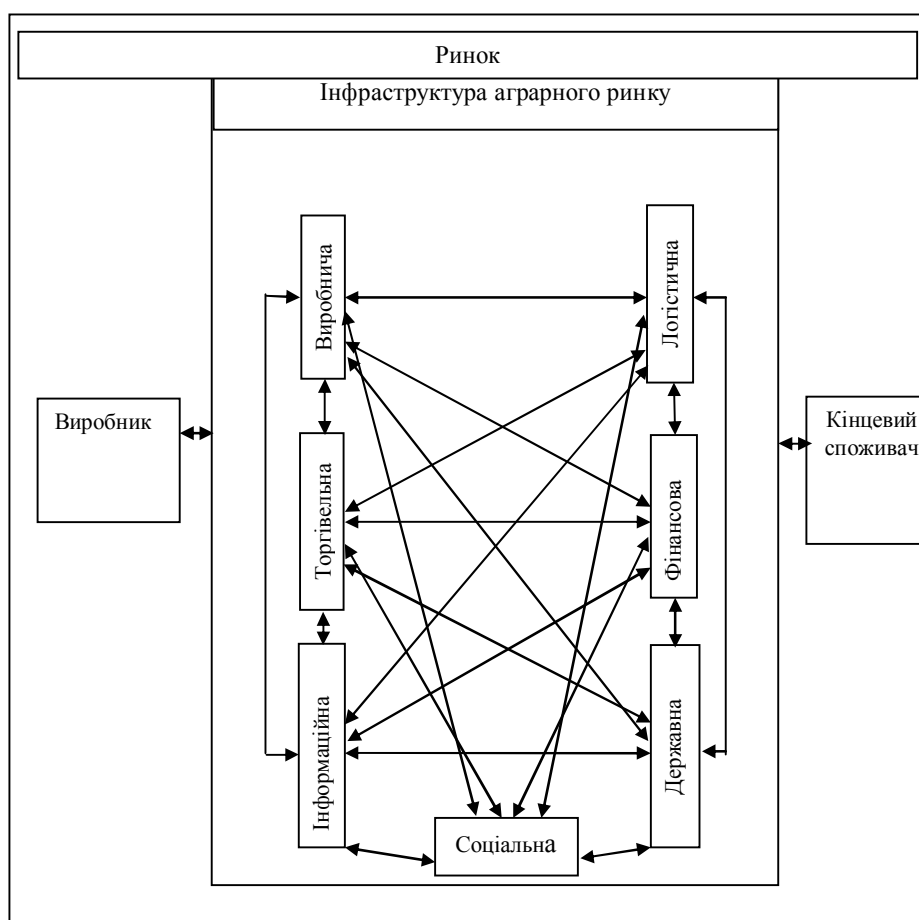

Рис. 2. Процес реалізації сільськогосподарської продукції.

*Власна розробка автора.

Висновки. Система інфраструктурного забезпечення аграрного ринку на теперішній час є неефективною і не виконує ті допоміжні функції, які сприяють аграріям у їхній виробничо-збутовій діяльності. Низька поінформованість сільськогосподарських виробників, відсутність єдиного вектора їхньої взаємодії з елементами інфраструктури ускладнюють взаємозв'язки в АПК і не створюють належних передумов для консолідації зусиль всіх учасників виробництва й реалізації продовольства. Тому чітке визначення елементів інфраструктури, їхня систематизація та взаємодія дадуть змогу критеріально окреслити прикладні аспекти використання необхідної та достатньої кількості інфраструктурних об'єктів у функціонуванні АПК.

Бібліографічний список

1. Андрушко М. І., Фоменко Л. В. Інфраструктура ринку. Львів: ЛДАУ, 2005. 104 с.
2. Гриценко А., Соболев В. Ринкова інфраструктура: суть, функції, будова. *Економіка України*. 1998. № 4. С. 35–44.
3. Економіка підприємства: структурно-логічний навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 457 с.
4. Інфраструктура товарного ринку: теоретичні засади: підручник. Київ: Знання, 2009. 379 с.
5. Попов Н. А. Экономика отраслей АПК. Москва: ИКФ ЭКМОС, 2002. 368 с.
6. Шканова О. М. Інфраструктура товарного ринку. Київ: МАУП, 2004. 180 с.

Олішук П.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ НА ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств неможливе без реалізації виробленої ними продукції. Процес реалізації сільськогосподарської продукції – це найважливіша складова кругообігу фінансів виробничих і не тільки підприємств. Від правильної організації процесу реалізації продукції залежать неперервність виробничого процесу, результати діяльності та рентабельність. В управлінні великими системами важливу роль відіграє інфраструктурне забезпечення. Оскільки економічна система країни складається з низки взаємодіючих одна з одною підсистем, необхідно враховувати те, що за певних умов одні підсистеми можуть ставати частиною забезпечувальної інфраструктури для інших підсистем економіки. Різні об'єкти інфраструктури впливають на процес виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції на різних його етапах. Просуваючись зі сфери виробництва у сферу споживання, товар може проходити через одного чи кількох посередників – гуртових і роздрібних. Виробники намагаються зменшити кількість гуртових посередників, створюючи свої власні дистриб'юторські мережі. Однак товари складного асортименту, перш ніж надходити в роздрібну торгівлю, проходять підсортування на складах гуртової ланки.

На всьому шляху руху товару від виробника до споживача власникам цього товару надають різні послуги. Послуги мають матеріальний (транспортні, складські) і нематеріальний (виставкові, інформаційні, рекламні, митні та ін.) характер. Вартість отриманих послуг збільшує вартість самого товару, а тому від вартості та якості отриманих послуг багато в чому залежать роздрібні ціни, ефективність товароруху, швидкість товарного обігу.

Визначено елементи інфраструктури аграрного ринку за функціональним підходом: виділено виробничу, торговельну, логістичну, фінансову, інформаційну, державну та соціальну інфраструктури аграрного ринку. Уточнено суть поняття «інфраструктура» та «інфраструктура аграрного ринку». Показано взаємозв'язки між елементами інфраструктури аграрного ринку, які мають місце в процесі реалізації сільськогосподарської продукції. Проаналізовано сам процес реалізації сільськогосподарської продукції та вказано, які основні ланки проходить продукція на шляху від виробника до кінцевого споживача. Запропоновано шляхи розвитку інфраструктури аграрного ринку та її структурних елементів.

Ключові слова: виробництво, ринок, інфраструктура, держава, виробники, споживачі, інфраструктурні елементи, реалізація.

Olishchuk P.

INTERACTION AND INFRASTRUCTURE OF ELEMENTS OF INFRASTRUCTURE AGRICULTURAL MARKET ON THE PROCESS OF REALIZATION AGRICULTURAL PRODUCTS

Effective functioning of agricultural enterprises is not possible without the sale of their products. The process of realization of agricultural products - this is an essential component of the cycle of finance manufacturing and not only enterprises. From the correct organization of the process of product sales, the continuity of the production process, the results of the activity and profitability depend. When managing large systems, infrastructure plays an important role. Since the country's economic system consists of a number of interoperable subsystems, one must take into account the fact that under certain conditions one subsystem can become part of the security infrastructure for other subsystems of the economy. Different infrastructure objects influence the process of production, storage,

transportation and sale of products at various stages. Moving from the sphere of production to the sphere of consumption, the goods can pass through one or several cus-editors – wholesalers and retailers. Manufacturers are trying to reduce the number of wholesale intermediaries by setting up their own distribution networks. However, commodities of complexity, before entering the retail trade, are sorted in the warehouses of the wholesale chain.

Throughout the way the product moves from manufacturer to consumer to owners of this goods are provided with various services. Services are material (transport, warehouse) and intangible (exhibition, informational, river-lam, customs, etc.). The cost of the services received increases the price of the product itself, and therefore the price and quality of the services received largely depend on retail prices, the efficiency of the goods, the speed of the commodity obigu.

The article identifies the elements of the infrastructure of the agrarian market according to the functional approach: the industrial, commercial, logistical, financial, informational, state and social infrastructure of the agrarian market are allocated. The essence of the concept «infrastructure» and «infrastructure of the agrarian market» are defined. The article presents interconnections between the elements of the infrastructure structure of the agrarian market, which take place in the process of selling agricultural products. The process of sales of agricultural products itself is analyzed and it is indicated which main branches are passing products on the way from the manufacturer to the final consumer. The ways of development of the infrastructure of the agrarian market and its structural elements are offered.

Key words: production, market, infrastructure, state, producers, consumers, infrastructure elements, implementation.

Стаття надійшла 07.05.2018.